

iudaica russica

2018, nr 1(1)

WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

RADA NAUKOWA

Piotr Fast (Uniwersytet Śląski) — przewodniczący

Roman Katsman (Bar-Ilan University, Izrael)

Marian Kisiel (Uniwersytet Śląski)

Mark Lipovetsky (University of Colorado Boulder, Stany Zjednoczone)

Dennis Sobolev (University of Haifa, Izrael)

Jacek Surzyn (Uniwersytet Śląski)

Eleonora Shafranskaya (Московский городской педагогический университет, Rosja)

Sławomir Jacek Żurek (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II)

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Mirosława Michalska-Suchanek (redaktor naczelna)

Agnieszka Lenart (zastępca redaktor naczelnej)

Alicja Mrózek (sekretarz redakcji)

ADRES REDAKCJI

„Iudaica Russica”

Wydział Filologiczny Uniwersytetu Śląskiego

ul. Grota-Roweckiego 5/3.26

41-200 Sosnowiec

tel. (32)3640891

e-mail: iudaica.russica@us.edu.pl

<http://www.iudaicarussica.us.edu.pl>

Copyright © 2018 by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Wszelkie prawa zastrzeżone

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych i zastrzega sobie prawo do redagowania nadesłanych tekstów. Przesyłając prace do druku w naszym czasopiśmie, autorzy wyrażają zgodę na ujawnienie adresów i ich poczty elektronicznej oraz na publikację tekstów w formach tradycyjnej i elektronicznej.

ISSN 2657-4861

spis treści/contents/содержание

5 / AGATA RYBIŃSKA

„Kwestia żydowska” w literaturze religijnej. Analiza treści modlitewnika Machzor li-Jom Kipur / “The Jewish Question” in Usable Religious Literature. Analysis of the contents of the Prayer Book Machzor li-Jom Kipur / «Еврейский вопрос» в прикладной религиозной литературе. Анализ содержания молитвенника Machzor li-Jom Kipur

17 / ELEONORA SHAFRANSKAYA

Бухарские евреи в русской литературе / Bukharian Jews in Russian literature / Żydzi bucharscy w literaturze rosyjskiej

35 / IWONA KRYCKA-MICHNOWSKA

Między anty- a filosemityzmem. Wizerunki Żydów w dziennikach Zinaidy Gippius i Marii Dąbrowskiej / Between Anti- and Philo-Semitism. Images of Jews in the diaries of Zinaida Hippus and Maria Dąbrowska / Между анти- и филосемитизмом. Образы евреев в дневниках Зинаиды Гиппиус и Марии Домбровской

51 / MARIAN KISIEL

„Beznogi garbus o pięknej twarzy”. Szkic do portretu Solomona Barta / “A Legless Hunchback with a Beautiful Face”. Portraying Salomon Bart / «Безногий горбун с красивым лицом». Эскиз к портрету Соломона Барта

62 / AGNIESZKA ŚCIBIOR

«Здесь так цветут святые апельсины!», или о еврейских атрибутах речи Ластика Ройтшванца и их польском переводе / “And yet the holy oranges are blossoming here”, or about Lasik Roitschwantz’s Jewish language attributes and their Polish translation / „A jednak kwitną tutaj święte pomarańcze!”, czyli o żydowskich atrybutach języka Lejzorka Rojtszwańca i ich polskim przekładzie

76 / ANNA JEZIORKOWSKA-POLAKOWSKA

Waleria Marrené o kwestii żydowskiej w powieści współczesnej / Valeria Marrené about the Jewish question in modern novel / Валерия Маррене о еврейском вопросе в современном романе

88 / EWA BORKOWSKA

„Hologramy Ciemności” — Paula Celana teodycea po Shoa / “Holograms of Darkness” — Paul Celan’s theodicy after *Shoa* / «Голограммы тьмы» — Пауля Целана теодицея после Шоа

recenzje

104 / MARTA ZAJĄC

Między tradycją a współczesnością. Wędrowka przez obce/znajome ziemie (R. Katsman, *Nostalgia for a Foreign Land. Studies in Russian-Language Literature in Israel*, Academic Studies Press, Boston 2016)

109 / MIROSŁAWA MICHALSKA-SUCHANEK

Ścieżki rozpoznania (Д. Соболев, *Тропы*, Издательские решения, bmv, 2017)

114 / ROMAN KATSMAN

Заветное желание (Е. Михайличенко и Ю. Несис, *Талита куми, или Завет меж осколками бутылки*, 2018, <https://www.smashwords.com/books/view/890930>)

119 / MARTA SIEKIERSKA

Tematyka żydowska w literaturze rosyjskiej („Rusycystyczne Studia Literaturoznawcze” 2017, nr 27, M. Michalska-Suchanek, A. Lenart (red.), *Literatura rosyjska a kwestia żydowska*)

litteraria

125 / MARIAN KISIEL

Nikołaj Bierdajew 1874–1948

128 / NIKOŁAJ BIERDIAJEW

Chrześcijaństwo i antysemityzm. Religijne przeznaczenie Żydów (przełożył Marian Kisiel)

145 / Noty o autorach

NOTY O AUTORACH

Ewa Borkowska — profesor zwyczajny, pracownik akademicki Uniwersytetu Śląskiego. Zainteresowania badawcze: literatura angielska i kulturoznawstwo brytyjskie, muzyka, poezja angielska i niemiecka, teoria literatury z elementami filozofii. Opublikowała ponad 60 artykułów naukowych na temat poezji angielskiej, niemieckiej: Rilkego i Celana, polskiej, irlandzkiego poety S. Heaney, esej o J. Conradzie i wielu innych, w kontekście estetyki, muzyki i filozofii. Współpracuje z wieloma uniwersytetami zagranicznymi, gdzie przebywała z wykładami gościnnymi i prowadziła seminaria. Jest autorką trzech książek: *Philosophy and Rhetoric: A Phenomenological Study of G.M. Hopkins' Poetry, From Donne to Celan*, 1990; *Logo(theo)logical Patterns in Poetry*, 1995 oraz *At the Threshold of Mystery. Poetic Encounters with Other(ness)* (Peter Lang, 2005), o poezji J. Donne'a, G.M. Hopkinsa, S. Heaney, T. Hughesa, Z. Herberta, A. Zagajewskiego i innych, a także poezji R.M. Rilkego, P. Celana i estetyki W. Patera (przez pryzmat filologii Nietzschego, filozofii Heideggera, Merleau-Ponty'ego i in.). Jest także współredaktorką pięciu książek z dziedziny literatury, muzyki, a także kultury europejskiej, m.in. ostatnio *The Surplus of Culture; Sense, Common-Sense and Non-sense* (Cambridge Scholars Publishing (2011)), *The Language of Sense* (2012) oraz *Bridges between Cultures Ties and Knots* (Cambridge, 2018); jest współredaktorką trzech tomów książkowych w serii *Europejskie Mosty* opublikowanych przez Wydawnictwo Politechniki Śląskiej w latach 2012–2015. E-mail: ewa.borkowska@us.edu.pl

Anna Jeziorkowska-Polakowska — doktor, adiunkt w Katedrze Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego oraz Pracowni Literatury Polsko-Żydowskiej w Instytucie Filologii Polskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Zainteresowania badawcze: kultura i sztuka polskich Żydów, literatura polsko-żydowska, język jidysz, dydaktyka języka polskiego. Autorka ponad czterdziestu artykułów i recenzji, a także książek: *Pieśni zakłęte w dwa języki... O kołysankach polskich, żydowskich i polsko-żydowskich (1864–1939)* (Lublin 2010) oraz *Polsko-żydowska literacka mapa Lubelszczyzny* (Lublin 2013). *Współredaktorka książki Żydowskie dziecko* (Lublin 2013). E-mail: ajeziorkowska@kul.pl

Roman Kaцman — profesor Katedry żydowskiej literatury Bar-Ilanского университета в Израиле; specjalista в областях новейшей ивритской и **русской литературы Израиля, а также в области литературной теории и поэтики**; автор книг *Nostalgia for a Foreign Land: Studies in Russian-Language Literature in Israel* (2016), *Literature, History, Choice: The Principle of Alternative History in Literature* (2013), *At the Other End of Gesture. Anthropological Poetics of Gesture in Modern Hebrew Literature* (2008) и др.

E-mail: roman.katsman@biu.ac.il

Marian Kisiel — profesor zwyczajny, kierownik Zakładu Literatury XX i XXI Wieku w Instytucie Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opacskiego Uniwersytetu Śląskiego. Członek Komitetu Nauk o Literaturze PAN. Zajmują go takie tematy, jak: historia literatury jako nauka o literaturze, kultura literacka jako wyzwanie rzucone socjologii lektury, krytyka literacka jako wyznanie autobiograficzne, literatura emigracyjna jako splot programów i postaw ideowych, poezja jako doświadczenie. Opublikował kilkanaście książek, ostatnio w Wydawnictwie Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach — *Ananke i Polska. O liryce Zdzisława Stroińskiego* (2010), *Ruiny istnienia. Szkice o poetach mniej obecnych* (2013), *Critica varia* (2013), *Między wierszami. Jedenaście miniatur krytycznych* (2015).

Email: marian.kisiel@us.edu.pl

Iwona Krycka-Michnowska — doktor habilitowany, pracownik Katedry Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego. Zainteresowania i badania naukowe: rosyjska emigracja literacka, literatura dokumentu osobistego, kobieta w rosyjskiej literaturze i kulturze. Najważniejsze publikacje: *O sobie, o Rosji, o duszy rosyjskiej. Dzienniki Zinaidy Gippius* (Katowice 2015), *Дмитрий Мережковский в дневниках и воспоминаниях жены* („Toronto Slavic Quarterly. Academic Journal in Slavic Studies”, red. Z. Davydov, Summer 2016, nr 57).

E-mail: iekrycka@uw.edu.pl

Mirosława Michalska-Suchanek — doktor habilitowany, adiunkt w Zakładzie Historii Literatury Rosyjskiej w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego. Zainteresowania badawcze: literatura wobec tematyki aktów samobójczych, kategoria nastroju w dziele literackim, literatura a anomalia ludzkiej psychiki, a ostatnio literatura rosyjska a tematyka żydowska. Autorka ponad siedemdziesięciu artykułów i recenzji, a także książek *Fenomen samobójstwa* (Mikołów 2011), *Mit Judasza-samobójcy. Czytając opowiadanie Leonida Andriejewa Judasz Iszkarlot* (Mikołów 2013), *Samobójcy Fiodora Dostojewskiego* (Katowice 2015), *Piętnaście odstępów Dostojewskiego* (Katowice 2018) oraz redaktor i współredaktor dwunastu zbiorowych monografii.

E-mail: mirosława.michalska-suchanek@us.edu.pl

Agata Rybińska — doktor, literaturoznawca, adiunkt w Zakładzie Kultury i Historii Żydów w Instytucie Kulturoznawstwa Uniwersytetu Marii

Curie-Słodowskiej w Lublinie. Od 2012 roku uczestniczy w pracach seminarium w Żydowskim Instytucie Historycznym w Warszawie, które poświęcone jest duchowości żydowskiej na ziemiach polskich. Zainteresowania badawcze: judaizm, literatura religijna (biblijna i żydowska w XIX wieku), studia feminologiczne. Autorka kilkudziesięciu artykułów naukowych oraz monografii *Granice integracji. Religijność Żydów wrocławskich w drugiej połowie XIX wieku (1854–1890)*, Wrocław 2017. Obecnie przygotowuje monografię poświęconą wrocławskiemu rabinowi Manuelowi Joëlowi, a także drugą (projekt habilitacyjny) dotyczącą pohaskalowych modlitewników żydowskich.

E-mail: agata.rybinska@poczta.umcs.lublin.pl

Marta Siekierska — doktorantka w Zakładzie Komparatystyki Literacko-Kulturowej w Instytucie Filologii Rosyjskiej i Ukraińskiej UAM. Absolwentka filologii rosyjskiej (profil przekładoznawczy) i wschodoznawstwa. Zainteresowania naukowe: literatura rosyjska, kinematografia, zastosowanie teorii spacjalnych w literaturze, historia i kultura państw byłego obszaru ZSRR.

E-mail: marta.siekierska@amu.edu.pl

Элеонора Шафранская — доктор филологических наук, профессор кафедры русской литературы Московского городского педагогического университета; научные интересы — современная литература, туркестановедение; основные публикации: *Ташкентский текст в русской культуре* (Москва 2010), *Синдром голубки: Мифопоэтика прозы Дины Рубиной* (Санкт-Петербург 2012), *Современная русская проза: Мифопоэтический ракурс* (Москва 2015) и др.

E-mail: shafranskayaef@mail.ru

Agnieszka Ścibior — mgr filologii rosyjskiej UJ, doktorantka na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Jej zainteresowania badawcze obejmują: teorię i praktykę przekładu, żydowskość w literaturze rosyjskiej XX wieku.

E-mail: agnieszka.scibior63@gmail.com

Marta Zajac — doktor habilitowany, literaturoznawca, adiunkt w Instytucie Kultur i Literatur Anglojęzycznych Uniwersytetu Śląskiego. Jest autorką dwóch monografii: *The Feminine of Difference. Gilles Deleuze, Hélène Cixous and Contemporary Critique of the Marquis de Sade* (Frankfurt 2002) oraz *Przestrzeń kobiety w chrześcijańskiej koncepcji Boga. Głosy teologów XX-wiecznych a (kon)teksty feminizmu* (Katowice 2013), jak również kilkudziesięciu artykułów w języku polskim i angielskim. Zredagowała interdyscyplinarne studium *Figury i znaczenia mądrości* (Katowice 2016). Jej obecne zainteresowania badawcze obejmują teologię kultury oraz badania nad tożsamością płciową. Interesuje się również śladami judaizmu w chrześcijaństwie i kulturze Zachodu. Od kilku lat uczestniczy w Studium Wiedzy o Hebrajszczyźnie Biblijnej.

E-mail: marta.zajac@us.edu.pl

Projekt okładki: Żmicer Śylo
Redakcja: Mirosława Michalska-Suchanek
Korekta: Weronika Dapczyńska

Wydawca:

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
e-mail: wydawus@us.edu.pl
www.wydawnictwo.us.edu.pl

Wydanie I. Nakład 70+35. Ark. druk. 9,25 Ark. wyd. 10,5
Papier offset. kl. III, 90 g Cena 20 zł (+VAT).

Druk i oprawa: Volumina.pl Daniel Krzanowski
ul. Księcia Witolda 7–9, 71-063 Szczecin